

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเปิดรับและความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ รวมทั้งศึกษาถึงความแตกต่างในด้านพฤติกรรมการเปิดรับและความต้องการด้านเนื้อหาและรูปแบบรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

1. สรุปผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร

จากกลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครครั้งนี้ จำนวน 300 คนมีพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ สรุปได้ดังนี้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบดูโทรทัศน์ (95.3%) เนื่องจากต้องการรับทราบข่าวสารบ้านเมือง (61.0%) และส่วนน้อย (4.7%) ไม่ชอบดูเนื่องจากปัญหาเรื่องสายตาและหู ทำให้การดูไม่ชัดเจน การเปิดโทรทัศน์เพื่อชมรายการ ส่วนใหญ่ (46.3%) ใช้วิธีเลือกตามเวลาที่ผู้สูงอายุสะดวก เปิดเจอรายการใดก็ชมรายการนั้น

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ (64.7%) มีเวลาดูโทรทัศน์ทุกวัน และส่วนใหญ่รับชมรายการจากสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 (66.3%) ช่วงเวลาที่ชมส่วนใหญ่เป็นเวลาค่ำ (74.7%) ขณะที่ชมรายการโทรทัศน์จะไม่ได้ทำอะไร (56.3%) และมักชมพร้อมลูกหลาน (55.7%) โดยที่ลูกหลานจะเป็นผู้กำหนดการเปลี่ยนช่องโทรทัศน์ (56.9%) รายการข่าวที่ผู้สูงอายุชอบคือ ข่าวในประเทศ (68.7%) ส่วนรายการบันเทิงที่ชอบคือ ละคร/ภาพยนตร์ (55.0%) และรายการละครที่ชอบเป็นประเภทละครประวัติศาสตร์ ละครย้อนยุค (41.0%) ส่วนรายการความรู้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบความรู้ด้านสุขภาพอนามัย (52.7%) และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (34.0%) รายการเกมส์โชว์ที่ผู้สูงอายุจำนวนมากชอบเป็นเกมส์ที่ต้องใช้ความรู้ในการตอบคำถาม (55.7%) ส่วนรายการดนตรี นาฏศิลป์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชอบดูการแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ (41.7%) ส่วนรายการกีฬา จะชอบมวย (35.3%) และฟุตบอล(22.7%)

1.1 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปรด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ

1.1.1 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างจำแนกตามเพศ พบว่ามีความแตกต่างกันในจุดมุ่งหมายในการชมรายการโทรทัศน์ โดยผู้สูงอายุชายมีจุดมุ่งหมายเพื่อความรู้และเพื่อรับทราบข่าวสารมากกว่าหญิง และผู้สูงอายุหญิงมีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงมากกว่าชาย และพบว่าความแตกต่างกันในด้านสถานีโทรทัศน์ที่รับชมโดยพบว่าผู้สูงอายุเพศชายจะนิยมชมรายการจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 มากกว่าหญิง และพบความแตกต่างในการทำกิจกรรมอื่นขณะชมรายการโทรทัศน์ โดยผู้สูงอายุชายมักไม่ได้ทำอะไรหรือรับประทานอาหาร เครื่องดื่มมากกว่าหญิง และผู้สูงอายุหญิงทำงานส่วนตัวมากกว่าชาย

และมีความแตกต่างในการชอบรายการข่าวในพระราชสำนัก ข่าวต่างประเทศและข่าวกีฬา โดยผู้สูงอายุชายจะชอบข่าวกีฬาและข่าวเกษตรกรรมมากกว่าหญิง และผู้สูงอายุหญิงชอบข่าวในพระราชสำนักมากกว่าชาย และมีความแตกต่างในการชอบรายการบันเทิงประเภทกีฬา ดลก และละคร/ภาพยนตร์ โดยผู้สูงอายุชายจะชอบกีฬา และดลกมากกว่าหญิง และผู้สูงอายุหญิงจะชอบละคร/ภาพยนตร์มากกว่าชาย และมีความแตกต่างในการชอบรายการความรู้ประเภทการเมืองการปกครอง โดยผู้สูงอายุชายชอบมากกว่าหญิง

1.1.2 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างจำแนกตามระดับการศึกษา โดยพบว่ามีความแตกต่างกันในจุดมุ่งหมายในการชมรายการโทรทัศน์ เพื่อความรู้เพื่อรับทราบข่าวสารและเพื่อใช้เป็นเพื่อนแก้เหงา โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะเปิดรับรายการเพื่อความรู้ และรับทราบข่าวสารมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำจะเปิดรับรายการโทรทัศน์เพื่อใช้เป็นเพื่อนแก้เหงามากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง และพบความแตกต่างในการชมรายการจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 และช่อง 11 โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงจะรับชมรายการจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 และช่อง 11 มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ และพบความแตกต่างในการชมรายการข่าวในพระราชสำนัก โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำมีแนวโน้มที่จะเปิดรับชมมากกว่าผู้ที่มี

ระดับการศึกษาสูง และพบความแตกต่างในการชอบรายการบันเทิงประเภทกีฬา โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มชอบรายการกีฬามากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา และพบความแตกต่างในการชอบรายการความรู้ประเภทสุขภาพอนามัย ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมอาชีพทั่วไป โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะเปิดรับชมรายการสุขภาพอนามัยมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ และผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ มีแนวโน้มที่จะเปิดรับรายการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมอาชีพทั่วไปมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง

1.1.3 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างจำแนกตามอาชีพ พบว่ามีความแตกต่างในความบ่อยของการชมโทรทัศน์ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชมรายการโทรทัศน์ทุกวัน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นข้าราชการบำนาญ และพ่อบ้านแม่บ้านจะดูโทรทัศน์มากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและค้าขาย นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างในด้านสถานที่รับชม โดยพบว่าสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ผู้สูงอายุที่มีอาชีพห้างร้าน/บริษัท นิยมดูช่อง 9 มากที่สุด และอาชีพรับจ้างดูช่อง 9 น้อยที่สุด และพบความแตกต่างในการชอบรายการความรู้ ประเภทสุขภาพอนามัย และส่งเสริมอาชีพทั่วไป โดยพบว่าความรู้ประเภทสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุที่มีอาชีพห้างร้าน/บริษัท จะให้ความสนใจมากที่สุด แต่ผู้ที่อาชีพรับจ้างจะให้ความสนใจน้อยที่สุด ส่วนความรู้ประเภทส่งเสริมอาชีพทั่วไป พบว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขายจะให้ความสนใจมากที่สุด แต่ข้าราชการบำนาญจะให้ความสนใจน้อยที่สุด

1.1.4 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างจำแนกตามรายได้ พบว่ามีความแตกต่างกันอยู่ในจุดมุ่งหมายในการชมรายการโทรทัศน์ เพื่อความรู้และเพื่อใช้เป็นเพื่อนแก้เหงา โดยพบว่าผู้ที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มรับชมรายการโทรทัศน์เพื่อความรู้มากกว่าผู้มีรายได้ต่ำ และผู้มีรายได้ต่ำมีแนวโน้มใช้โทรทัศน์เป็นเพื่อนแก้เหงามากกว่าผู้มีรายได้สูง และพบความแตกต่างกันในการรับชมสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูง (10,001-12,000 บาท) จะนิยมดูรายการจากสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 มากที่สุด และผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 4,000 บาท นิยมดูน้อยที่สุด และพบความแตกต่างในการชอบรายการข่าวในพระราชสำนักและข่าวบันเทิง โดยผู้สูงอายุที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ มีแนวโน้มนิยมดูข่าวในพระราชสำนักมากกว่าผู้มีรายได้สูง และพบความแตกต่างในการชอบรายการ

บันเทิงประเภทการ์ตูน โดยพบว่าผู้สูงอายุในกลุ่มรายได้สูงคือ 10,001-12,000 บาท จะชอบดูการ์ตูนมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ส่วนผู้ที่มียรายได้ต่ำคือ ต่ำกว่า 4,000 บาท และรายได้สูงคือมากกว่า 12,000 บาท จะไม่นิยมดูการ์ตูน และพบความแตกต่างในการชอบรายการความรู้ประเภทการเมืองการปกครอง โดยพบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในกลุ่มมียรายได้สูงมีแนวโน้มนิยมดูรายการความรู้ประเภทการเมืองการปกครองมากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ

จากการวิเคราะห์และสอบถามที่ตั้งกล่าว จะพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกันหลายประการตามตัวแปรทางด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. สรุปผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านเนื้อหารายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

จากกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการรับชมรายการปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในด้านสุขภาพทางกาย (โรคต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ) (68.7%) และมีความต้องการรับชมรายการปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายในเรื่องทรัพย์สิน (กรรมสิทธิ์, การครอบครอง) เป็นส่วนใหญ่ (40.0 %) และมีความต้องการรับชมรายการปัญหาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในเรื่องความรู้เรื่องการเมืองไทย (50.3%) มีความต้องการรับชมรายการปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพในเรื่องการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ (36.7%) และการประกอบอาหาร (35.0%) ส่วนรายการเกี่ยวกับศาสนา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการในเรื่องธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ (66.7%)

2.1 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างในด้านความต้องการด้านเนื้อหารายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามตัวแปร ด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ

2.1.1 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่าง จำแนกตามเพศ พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของความต้องการเนื้อหาการด้านกฎหมายใน

เรื่องทรัพย์สิน โดยผู้สูงอายุเพศชายมีความต้องการเนื้อหาในเรื่องนี้มากกว่าเพศหญิง และพบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของความถี่ในการอ่านสารคดีเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สิน เรื่องการเพาะปลูก, เลี้ยงสัตว์ โดยพบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุเพศชายมีความต้องการมากกว่าผู้สูงอายุเพศหญิง เช่นเดียวกัน

2.1.2 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของความถี่ในการอ่านสารคดีเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สิน โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงมีความต้องการเนื้อหาในเรื่องนี้มากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และพบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของความถี่ในการอ่านสารคดีเกี่ยวกับเรื่องทรัพย์สิน โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่ำมีความต้องการเนื้อหาในเรื่องการค้าขายมากกว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า

2.1.3 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างจำแนกตามอาชีพ พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในเรื่องสุขภาพทางจิตใจ โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับจ้างไม่มีความต้องการเนื้อหาในเรื่องนี้ ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีอาชีพทำไร่/บริษัทส่วนใหญ่มีความต้องการในเนื้อหาของเรื่องทรัพย์สิน, เอกเทศสัญญา และหนี้ โดยพบว่าในเนื้อหาของเรื่องทรัพย์สินผู้สูงอายุที่มีอาชีพทำไร่/บริษัท ข้าราชการบำนาญ พ่อบ้านแม่บ้าน ค้าขาย และรับจ้าง มีความต้องการเนื้อหาเรื่องทรัพย์สินตามลำดับ ในเนื้อหาของเรื่องเอกเทศสัญญาผู้สูงอายุที่มีอาชีพรับจ้างค้าขาย ทำไร่/บริษัท พ่อบ้านแม่บ้าน และข้าราชการบำนาญมีความต้องการในเนื้อหาของเรื่องเอกเทศสัญญาตามลำดับส่วนในเนื้อหาของเรื่องหนี้ ผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขาย ทำไร่/บริษัท รับจ้าง พ่อบ้านแม่บ้านและข้าราชการบำนาญมีความต้องการในเนื้อหาของเรื่องหนี้ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครองในเรื่องการปกครองท้องถิ่นและความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยพบว่าในเนื้อหาของเรื่องการเมืองการปกครองท้องถิ่นผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขายจะมีความต้องการมาก รองลงมาคือรับจ้าง ทำไร่/บริษัทและข้าราชการบำนาญ ตามลำดับ ในเนื้อหาของเรื่องความสัมพันธ์กับต่างประเทศ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอาชีพทำไร่/บริษัท มีความสนใจในเนื้อหาของเรื่องนี้มาก และผู้ที่

อาชีพรับจ้าง มีความสนใจในเรื่องนี้มากที่สุด และยังพบความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหารายการด้านส่งเสริมอาชีพทั่วไปในเรื่องค้าขาย โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขายมีความสนใจในเนื้อหาเนื้มากกว่าทุกอาชีพและผู้สูงอายุที่เป็นข้าราชการบำนาญมีความสนใจน้อยที่สุด และพบความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหารายการด้านศาสนาในเรื่องธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ โดยพบว่าผู้สูงอายุนี้สูงกว่าในเนื้อหาเรื่องอื่น แต่ผู้สูงอายุที่มีอาชีพทำร้าน/บริษัทมีความสนใจในเนื้อหาเรื่องนี้สูงที่สุด รองลงมาคือค้าขาย พ่อบ้านแม่บ้าน ข้าราชการบำนาญ และรับจ้างตามลำดับ

2.1.4 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างจำแนกตามรายได้ พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหารายการด้านสุขภาพอนามัยในเรื่องสุขภาพทางจิตใจและการเข้ารับบริการทางการแพทย์ โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะสนใจในเรื่องสุขภาพทางจิตใจมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำและพบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงมีความสนใจในเรื่องการเข้ารับบริการทางการแพทย์น้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ และพบว่ามี ความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหารายการด้านกฎหมายในเรื่องทรัพย์สิน โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูงมีความสนใจในเนื้อหาเรื่องทรัพย์สินมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ และพบความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหารายการด้านส่งเสริมอาชีพทั่วไปในเรื่องการค้าขาย โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำมีความสนใจในเนื้อหาเรื่องการค้าขายมากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้มาก และยังพบว่ามี ความแตกต่างกันในเรื่องความต้องการเนื้อหารายการด้านศาสนา ในเรื่องการรักษาศีล การปฏิบัติธรรม โดยพบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ปานกลาง (6,000-10,000 บาท) และน้อย (ต่ำกว่า 4,000-6,000 บาท) มีความสนใจในเนื้อหาเรื่องการรักษาศีล การปฏิบัติธรรม มากกว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้สูง (10,001 ถึงมากกว่า 12,000 บาท)

จากการวิเคราะห์และทดสอบทางสถิติดังกล่าว จะพบว่าความต้องการเนื้อหา รายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปรทางด้าน เพศ และระดับการศึกษา จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน แต่มีความแตกต่างกันหลายประการ จากตัวแปรด้านอาชีพและรายได้ ส่วนใหญ่จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. สรุปผลการวิเคราะห์ความต้องการด้านรูปแบบและการนำเสนอรายการโทรทัศน์ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร

จากกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการการนำเสนอรายการในลักษณะให้ความรู้สอดแทรกบันเทิง 53.3% และมีลักษณะหลายรูปแบบในรายการเดียว 42.7%

3.1 ผลการวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างในด้านความต้องการด้านการนำเสนอรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน

3.2 ผลการวิเคราะห์ และทดสอบความแตกต่างในด้านรูปแบบการดำเนินรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์ และทดสอบสถิติดังกล่าวจะพบว่าความต้องการด้านรูปแบบและการนำเสนอรายการโทรทัศน์ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ไม่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรทางด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

สมมติฐานข้อที่ 1 พฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุมีความแตกต่างกันตาม เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์แตกต่างกันหลายประการ ได้แก่

1.1 เพศ ผู้สูงอายุต่างเพศก็มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน โดยผู้ชายจะสนใจข่าวสารการเมือง กีฬา มากกว่าผู้หญิง ซึ่งมักสนใจรายการบันเทิง ประเภทละคร ภาพยนตร์ มากกว่า นอกจากนี้ยังมีผลต่อสถานที่รับชมคือผู้สูงอายุชายมักนิยมดูโทรทัศน์ช่อง 9 มากกว่าผู้สูงอายุหญิง เนื่องจากสถานีนี้นำเสนอข่าวสารและการเมืองมากกว่าช่องอื่น ซึ่งความแตกต่างกันนี้เป็นธรรมชาติของผู้ชาย ซึ่งมักสนใจในเรื่อง

ดังกล่าวมากกว่าผู้หญิง ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Rubin (1982) ซึ่งพบความแตกต่างว่าชายจะชอบดูกีฬาและผู้หญิงจะชอบดูละคร และผู้หญิงจะใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องแก้เหงามากกว่าในขณะที่ผู้ชายมักมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับทราบข่าวสาร

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตัวแปรด้านเพศมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน

1.2 ระดับการศึกษา ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีการศึกษาสูง จะมีจุดมุ่งหมายเพื่อความรู้มากกว่าผู้ที่มีศึกษาต่ำซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นเพื่อนแก้เหงา ผู้ที่มีการศึกษาสูงจึงมักชมรายการจากทางช่อง 9 และช่อง 11 มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำเนื่องจากทั้ง 2 ช่อง เป็นสถานที่เน้นในเรื่องข่าวสารและความรู้ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของ Schramm (1973) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบในการเลือกรับสารของผู้รับสารว่าการศึกษาและสภาพแวดล้อมทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร

อย่างไรก็ตามพบว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำจะสนใจข่าวในพระราชสำนักมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูง และยังเปิดรับรายการด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมอาชีพมากกว่า ผู้มีการศึกษาสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความง่ายของการเข้าใจข่าว โดยข่าวในพระราชสำนักนั้นเป็นข่าวที่ความเข้าใจในเนื้อหาได้ง่าย ซึ่งต่างกับข่าวการเมืองหรือข่าวประเภทอื่น ซึ่งอาจจะต้องมีการติดตามข่าว หรือมีความเข้าใจข่าวก่อนหน้านั้นก่อนจึงจะทำให้ดูข่าวนั้นรู้เรื่องและผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำมักชอบดูข่าวที่เข้าใจได้ง่าย ๆ มากกว่า ดังนั้นผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำจึงมักชอบดูข่าวในพระราชสำนักมากกว่าด้วยเหตุผลดังกล่าว นอกจากนี้ผู้ที่มีการศึกษาต่ำจะสนใจในเรื่องส่งเสริมอาชีพมากกว่า เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาต่ำมักเป็นผู้ที่มีรายได้น้อย ดังนั้นจึงสนใจในเนื้อหาที่เกี่ยวกับปากท้องของตัวเองมากกว่า ในขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะสนใจเรื่องสุขภาพอนามัย เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงจะตระหนักและมีเวลาให้ความสนใจกับสุขภาพของตนเองมากกว่า

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตัวแปรด้านการศึกษามีส่วนทำให้พฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครแตกต่างกันจริง

1.3 อาชีพ ผู้สูงอายุที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน โดยข้าราชการบำนาญจะมีเวลาดูโทรทัศน์มากกว่าผู้ที่มีอาชีพค้าขาย และรับจ้าง ซึ่งอาจเนื่องจากผู้ที่เป็นข้าราชการบำนาญเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ต้องทำงานอีกต่อไปและมีบำนาญเป็นรายได้ประจำ และเป็นผู้มีเวลาว่างอยู่กับบ้านมาก จึงมีโอกาสดูโทรทัศน์มากกว่าอาชีพอื่น ส่วนผู้ที่มีอาชีพรับจ้างและค้าขายยังคงทำงานอยู่และอาจไม่ได้กลับบ้านหรือไม่อยู่ติดที่จึงไม่มีเวลาดูโทรทัศน์ดังกล่าว และผู้ที่มีอาชีพพนักงานห้างร้าน/บริษัทจะนิยมดูจากช่อง 9 มากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาเช่นกัน กล่าวคือผู้ที่มีอาชีพรับจ้างมักเป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อยจึงไม่ค่อยสนใจเรื่องข่าวสารการเมืองเท่าใด แต่มักสนใจเรื่องความบันเทิงเพื่อพักผ่อนหย่อนใจมากกว่าและจะสนใจรายการความรู้เรื่องการส่งเสริมอาชีพมากกว่าทั้งนี้เพื่อประโยชน์กับปากท้องของตนเองมากกว่า ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของ Merrill และ Lowenstine ที่สรุปสาเหตุหนึ่งที่บุคคลต่าง ๆ จะมีพฤติกรรมการเปิดรับสารแตกต่างกันคือในเรื่องประโยชน์ใช้สอยของตนเอง

ผลการวิจัยนี้ พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ ที่ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการชมโทรทัศน์ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยพฤติกรรมในการชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุที่มีอาชีพแตกต่างกันนี้ไม่แตกต่างกันกับพฤติกรรมการชมโทรทัศน์ของประชาชนทั่วไป

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าตัวแปรด้านอาชีพมีส่วนทำให้พฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร แตกต่างกันจริง

1.4 รายได้ ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน โดยพบว่ารายได้กับการศึกษามักเป็นสิ่งที่ควบคู่กันคือผู้มีรายได้สูงมักมีการศึกษาสูงและผู้มีรายได้ต่ำมักมีการศึกษาต่ำ ดังนั้นพฤติกรรมของผู้มีรายได้สูงจึงค่อนข้างคล้ายคลึงกับผู้มีการศึกษาสูง ซึ่งแตกต่างกันกับผู้มีรายได้ต่ำและการศึกษาน้อย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของจุดมุ่งหมายสถานที่รับชมรายการข่าวในพระราชสำนักและความรู้ด้านการเมืองการปกครอง

ซึ่งผู้ที่มียาได้สูงจะเปิดรับรายการเพื่อความรู้และข่าวสารมากกว่า และนิยมดูช่อง 11 และ ช่อง 9 มากกว่า และชอบความรู้ด้านการเมืองการปกครองมากกว่า แต่สนใจข่าวในพระราช-
สำนักน้อยกว่า ด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกันกับในเรื่องความแตกต่างด้านการศึกษา

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตัวแปรด้านรายได้มีส่วนทำให้พฤติกรรมการรับชมรายการ
โทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครแตกต่างกันจริง

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเปิดรับรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน
ในครั้งนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการจัดลำดับชั้นในสังคม (The Social Catagories Theory)
ตามแนวคิดของ บอลส์-โรคิช และ เดอเฟลอร์ (Ball-rokeach, S.J. and DeFleur,
M.L., 1976) ซึ่งทฤษฎีนี้ได้แยกแต่ละบุคคล ออกมารวมเป็นกลุ่มโดยยึดถือตัวแปรเพศ อายุ
รายได้ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยตัวแปรเหล่านี้ มีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร
จากสื่อมวลชน โดยบุคคลในสังคมที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและ
ปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนคล้าย ๆ กัน

จากทฤษฎีนี้สามารถอภิปรายสมมติฐานข้อที่ 1 ได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกัน
ในด้านเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการ
เปิดรับรายการโทรทัศน์แตกต่างกัน เนื่องจากผู้รับสารคือผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน คือ เพศชาย
ก็จะมีพฤติกรรม คล้าย ๆ กัน ซึ่งจะแตกต่างกันกับผู้สูงอายุเพศหญิง หรือระดับการศึกษาที่
แตกต่างกัน กลุ่มผู้มีการศึกษาสูง ก็จะมีพฤติกรรมแตกต่างไปจากกลุ่มผู้มีการศึกษา
ต่ำ หรือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กันก็จะมีพฤติกรรมต่าง ๆ กัน แตกต่างกันไป เป็นต้น

ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 กำหนดไว้ว่า ความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุมีความ
แตกต่างกันตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ

หลังจากการวิเคราะห์พบว่าผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรด้านเพศ และ
ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันในความต้องการเนื้อหาด้านกฎหมายและส่งเสริมอาชีพ
ทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนตัวแปรด้านอาชีพและรายได้มีความ
แตกต่างกันหลายประการ ในความต้องการเนื้อหารายการด้านสุขภาพอนามัย ด้านกฎหมาย
ด้านการเมืองการปกครอง ด้านส่งเสริมอาชีพทั่วไปและด้านศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตาม
สมมติฐานที่ตั้งไว้

นอกจากนั้น ยังพบว่าความต้องการด้านรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครไม่มีความแตกต่างกัน ตามตัวแปรทางด้านเพศระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิเคราะห์พบว่า ความต้องการด้านเนื้อหา และรูปแบบ ตลอดจนวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในครั้งนี้ อาจเนื่องจากทฤษฎีการจัดลำดับชั้นในสังคมได้เช่นเดียวกัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทางด้านอายุ กล่าวคือ กลุ่มคนที่มีอายุอยู่ในรุ่นราวคราวเดียวกัน ก็จะมีปัญหาที่มีความต้องการคล้าย ๆ กัน ดังนั้นความต้องการด้านเนื้อหา ตลอดจนรูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการโทรทัศน์จึงออกมาคล้ายคลึงกันด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้หาความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุจึงทำให้ยังไม่ทราบว่า จะมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุกับกลุ่มวัยอื่นหรือไม่

นอกจากนั้นอาจเนื่องมาจากความต้องการด้านรูปแบบและวิธีการนำเสนอซึ่งได้สอบถามกับกลุ่มผู้สูงอายุนี้เป็นตัวแปรที่อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทางด้านประชากรศาสตร์คือ เพศ หรือระดับการศึกษา อาชีพ ตลอดจนสถานภาพทางเศรษฐกิจก็เป็นได้จึงทำให้ผลออกมาไม่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผลการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์

ผลของการวิจัยการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มย่อยในครั้งนี้ ได้จัดขึ้นจำนวน 2 กลุ่ม คือกลุ่มจากชมรมผู้สูงอายุ วชิรพยาบาล และกลุ่มจากชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลกลาง ซึ่งผลของการวิจัยจากทั้ง 2 กลุ่มสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ทักษะของผู้สูงอายุที่มีต่อการ เสนอภาพผู้สูงอายุที่มีความสุขผ่านสื่อโทรทัศน์
2. ทักษะของผู้สูงอายุที่มีต่อการ เสนอภาพผู้สูงอายุที่มีความทุกข์ผ่านสื่อโทรทัศน์
3. ทักษะของผู้สูงอายุที่มีต่อการ เสนอภาพทางลบของผู้สูงอายุผ่านสื่อโทรทัศน์
4. ทักษะของผู้สูงอายุที่มีต่อภาพความเป็นจริงของผู้สูงอายุผ่านสื่อโทรทัศน์
5. ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อเนื้อหา/วิธีการนำเสนอและหน้าที่ของ

โทรทัศน์

ทั้ง 5 ประการนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันโดยในภาพรวมแล้วจะได้ทราบทัศนคติและความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อรายการโทรทัศน์ ซึ่งเป็นการมองจากสายตาและความคิดของตัวเอง

1. ทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อการเสนอภาพผู้สูงอายุที่มีความสุข

ผู้วิจัยได้สอบถามถึงความรู้สึกเมื่อได้ชมรายการโฆษณาสมัครสมาชิก ซึ่งมี ม.ร.ว. ทัศนศรี สวัสดิวัตน์ ซึ่งเป็นผู้นำเสนอหลัก โดยโฆษณานำเสนอให้เห็นถึงความสุขในครอบครัวพร้อมลูกหลาน ผู้สูงอายุมีความรู้สึกอย่างไรกับโฆษณาชิ้นนี้ ซึ่งคำตอบที่ได้รับนั้นแตกต่างกันออกไป โดยแบ่งได้เป็นทัศนคติต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ทัศนคติทางบวก

ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร พบว่าผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่จะชอบเพราะให้ความรู้สึกที่ดี มีความสุข ดูแล้วเป็นธรรมชาติ และต้องการให้ชีวิตตนเองมีความสุขเช่นนั้น

ในแง่ของตัวสินค้า พบว่า การนำ ม.ร.ว. ทัศนศรี สวัสดิวัตน์ เป็นผู้นำเสนอ ทำให้สามารถดึงดูดใจผู้ชมได้ดี เพราะท่านเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะในด้านวงการอาหารและเครื่องดื่ม ทำให้มีความเชื่อถือในตัวสินค้าสูงมากกว่าการใช้ผู้อื่นเป็นผู้นำเสนอ

1.2 ทัศนคติที่เป็นกลาง

ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร พบว่าผู้สูงอายุไม่ได้คิดอะไรมากกับโฆษณาชิ้นนี้ เพราะการโฆษณาเป็นสิ่งที่แสดงขึ้นมา จะทำให้ดูสดชื่น เศร้าโศกหรือหวาดเสียวเท่าไรก็ได้ เพราะไม่ใช่เรื่องจริง ดูแล้วรู้สึกเฉย ๆ

ในแง่ของตัวสินค้า พบว่า การนำเสนอโดย ม.ร.ว. ทัศนศรี สวัสดิวัตน์ เป็นเพียงจุดขายของสินค้า ทำให้ดูน่าเชื่อถือขึ้นเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงสมัครสมาชิกนั้นใคร ๆ ก็รู้จักดีอยู่แล้ว จึงไม่รู้สึกอะไรนักกับตัวสินค้าหรือโฆษณานี้

1.3 ทัศนคติทางลบ

ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร พบว่าผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าการโฆษณา

ไม่ควรให้ผู้สูงอายุเป็นผู้แสดง เนื่องจากผมเป็นสิ่งซึ่งไม่ค่อยมีประโยชน์กับผู้สูงอายุ เนื่องจากมีไขมันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่สมควรใช้ ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ เป็นผู้แสดงเนื่องจากท่านเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง ทำให้มีความน่าเชื่อถือในตัวสินค้าสูง ซึ่งอาจทำให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีความเข้าใจหรือพิจารณาให้ชัดเจนว่า ในโฆษณานั้น บู่เป็นคนชวนให้หลานดื่มเพราะปู่ก็เคยดื่มเมื่อปู่ยังเด็ก ๆ ทำให้ผู้สูงอายุเข้าใจผิด เป็นผู้ดื่มตนเอง ซึ่งจะเป็นโทษและเป็นอันตรายต่อผู้สูงอายุทั่วไปได้

นอกจากนั้น ผู้สูงอายุมอง ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ ว่าเป็นตัวแทนของความฟุ้งเฟ้อ ร่ำรวย ไม่ใช่ตัวแทนของผู้สูงอายุทั่วไป ดังนั้น การที่ท่านมาเป็นผู้นำเสนอสินค้า จึงไม่เป็นที่เชื่อถือศรัทธา และเห็นว่าไม่ใช่ผู้อยู่ในวุฒิเดียวกัน

ในแง่ของตัวสินค้า พบว่าผู้สูงอายุไม่ได้รู้สึกเชื่อถือในตัวสินค้าและการโฆษณาแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นเพียงแค่การแสดงเท่านั้น ซึ่งในชีวิตจริงของผู้แสดงคือ ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ อาจมีการกระทำซึ่งตรงข้ามกับแสดงก็ได้ ทั้งคำพูดและกิริยาท่าทาง

นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางท่านยังมีความรู้สึกว่าการนำเสนอภาพเช่นนั้นบ่อย ๆ ก็จะทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย หรือไม่ชอบในตัวสินค้า และผู้แสดงนี้เนื่องจากดูเป็นการเสแสร้งเกินไป

เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 3 ทักษะที่เกิดขึ้นในการนำเสนอภาพทางบวกรูปปรากฏว่า ทักษะที่มีการกล่าวถึงมากที่สุดคือทักษะทางลบ ซึ่งถึงแม้ว่าภาพการนำเสนอที่ผู้สูงอายุได้ชมจะเป็นภาพที่แสดงถึงการมีความสุขในครอบครัว โดยมีตัวสินค้าเข้ามาดำเนินเรื่อง แต่ผู้สูงอายุกลับไม่ให้ความสนใจกับตัวสินค้าเท่าไรนัก แต่ให้ความสนใจกับผู้แสดงมากกว่า ซึ่งในเรื่องการดึงดูดใจได้ผลส่วนหนึ่งคือผู้ชมสูงอายุให้ความสนใจกับการแสดงหรือการนำเสนอ แต่ถ้าผู้แสดง เป็นผู้ที่ผู้ชมมีทัศนคติที่ไม่ดีก็จะทำให้สินค้าตัวนั้นไม่ได้รับความสนใจได้

ในกรณีนี้ผู้แสดงของ โฆษณาชิ้นนี้เป็นผู้ที่อยู่ในวงสังคมชั้นสูง มีฐานะร่ำรวย ซึ่งจากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้แสดงท่านนี้ เนื่องจากมองว่าไม่ได้เป็นตัวแทนที่ดีของคนทั่วไป แต่เป็นผู้ที่มีความฟุ้งเฟ้อ วิถีชีวิตตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ของท่าน

ไม่เป็นที่ยอมรับของผู้สูงอายุทั่วไป ทำให้มองเลยไปถึงสินค้าที่ทานโฆษณาทำให้ผู้สูงอายุ
 เฟื่องเสียงไปในตัวสินค้าว่าเป็นสิ่งที่มีข้อบกพร่องเช่นในกรณีโฆษณาขนม ก็จะมีมองว่าขนมเป็นสิ่งที่
 ที่ไม่ดีไม่เหมาะกับผู้สูงอายุเป็นต้น ทั้ง ๆ ที่โฆษณาก็ได้บอกไว้แล้วว่าสมัยปู่ย่าตายาย
 ก็ดื่มขนมตราหมีเหมือนกัน แสดงว่าปัจจุบันนี้ไม่ได้ดื่มแล้ว แต่ผู้สูงอายุก็ไม่สนใจกลับมองว่า
 ผู้แสดงทำนั่นนั่นมอมเมาประชาชน

ดังนั้นการนำเสนอภาพที่มีความสุขผ่านสื่อโทรทัศน์ ไม่ได้หมายความว่าผู้ชมที่สูง
 อายุจะมีความรู้สึกคล้อยตามไปด้วย แต่ยังมีปัจจัยอีกหลายอย่าง ที่สำคัญคือผู้แสดง เป็นปัจจัย
 สำคัญที่จะทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกต่าง ๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการโฆษณาเกี่ยวกับเหตุการณ์
 จริง การโฆษณาเป็นสิ่งที่ผู้ชมทราบดีว่าเป็นการแสดง ดังนั้นการทำให้ผู้ชมคล้อยตามได้จึง
 เป็นสิ่งที่ทำลายผู้ผลิตรายการ และนักสร้างสรรค์รายการยิ่งนัก ในกรณีขนมตราหมีนี้หาก
 เปลี่ยนผู้แสดงเป็นผู้สูงอายุท่านอื่นที่มีความสามารถในการแสดงทั้งสีหน้า แววตา และท่า
 ทาง อาจทำให้ผู้ชมผู้สูงอายุชื่นชอบกับโฆษณานี้ก็ได้

ผลการสนทนานี้สอดคล้องกับแนวความคิดของ Ball-Rokeach และ De
 Fleur (1976) ที่กล่าวว่าบุคคลในสังคมที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีพฤติกรรมการเปิดรับ
 ข่าวสารและปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเปิดรับข่าวสารคล้าย ๆ กัน ดังนั้นถ้าผู้แสดงอยู่กับ
 คนละสังคมกับผู้ชม ผู้ชมก็จะไม่ยอมรับผู้แสดงนั้น

2. ทัศนะของผู้สูงอายุที่มีต่อการเสนอภาพผู้สูงอายุที่มีความทุกข์

ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างรายการวงเวียนชีวิต ซึ่งเป็นรายการที่นำเสนอผู้สูงอายุ
 ที่ตกกระทบลำบากตามที่ต่าง ๆ และเชิญชวนให้ประชาชนทั่วไปช่วยเหลือ ผู้วิจัยได้สอบถาม
 ความรู้สึกที่มีต่อรายการนี้ ซึ่งคำตอบที่ได้รับนั้นก็มีความหลากหลายแต่ก็พอสรุปเป็นทัศนะได้ดังนี้

2.1 ทัศนะทางบวก

เป้าหมายของรายการ ผู้สูงอายุคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ได้มีการช่วยเหลือ
 ผู้สูงอายุที่ตกทุกข์ได้ยาก ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ความน่าเชื่อถือได้ ผู้สูงอายุเห็นว่าสิ่งที่นำเสนอหรือสิ่งที่ผู้สูงอายุได้ชมนั้นเป็นเรื่องจริงไม่ใช่เป็นการแสดง ดังนั้นผู้สูงอายุจึงมีอารมณ์ร่วมคล้อยตามและเชื่อถือกับรายการนี้มาก

ในแง่ผู้รับสาร ผู้สูงอายุคิดว่าเป็นการดีที่ผู้สูงอายุยังได้รับความสนใจ ความห่วงใยจากสังคมหรือคนวัยอื่นอยู่ ผู้สูงอายุไม่ได้ถูกทอดทิ้งเสียทีเดียว นอกจากนี้ยังรู้สึกว่ภาพที่ได้เห็นนั้นเป็นอุทาหรณ์สอนใจตนเอง และบุคคลวัยอื่นโดยเฉพาะคนวัยหนุ่มสาวได้เป็นอย่างดี

2.2 ทักษะที่เป็นกลาง ผู้สูงอายุรู้สึกปลงในชีวิตและคิดว่าเป็นเวรกรรมของแต่ละคนที่เคยกระทำมาในอดีต ถ้าใครทำดีก็จะได้ดี

2.3 ทักษะทางลบ

เป้าหมายของรายการ ผู้สูงอายุคิดว่ามีผู้สูงอายุจำนวนไม่กี่คนที่ได้ออกรายการและได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งในสังคมยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนมากที่ยังถูกทอดทิ้ง และไม่ได้รับการช่วยเหลือ

ความน่าเชื่อถือได้ ผู้สูงอายุคิดว่าการกระทำของรายการอาจเป็นเพียงการสร้างภาพให้กับองค์กรที่สนับสนุนรายการ การช่วยเหลือดังกล่าวอาจเพียงน้อยนิดไม่เท่ากับที่ได้เผยแพร่ออกไปก็ได้ ดังนั้นจึงยังไม่มั่นใจเท่าใดนัก

ในแง่ผู้รับสาร ผู้สูงอายุบางคนคิดว่าไม่ควรนำภาพเช่นนี้มาเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปชม เพราะยังเป็นการทำให้คนวัยอื่นมองผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่น่าสมเพชเวทนา ซึ่งผู้สูงอายุไม่ต้องการให้คิดเช่นนั้น การให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุควรเป็นไปเพราะความกตัญญูต่อผู้สูงอายุ ไม่ใช่เพราะความเวทนา

นอกจากนี้ผู้สูงอายุบางท่านมีความคิดเห็นว่าการเห็นภาพเช่นนี้จะทำให้เป็นผลไม่ดีกับสุขภาพจิตใจเพราะดูแล้วรู้สึกห่อเหี่ยวใจ เศร้าใจ ไม่มีความสุข

จากการศึกษาในกรณีรายการวงเวียนชีวิตนี้ ผู้ชมสูงอายุทราบว่าเป็นเรื่องจริงที่ผู้ผลิตรายการไปถ่ายทำมาโดยมีเจตนาเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุไม่ได้มีเจตนานำเอาภาพผู้สูงอายุมาเป็นเพื่อเจตนาอย่างอื่น ดังนั้นความรู้สึกแรกที่ได้เห็นภาพคือความสลดหดหู่ใจต่อภาพที่เห็น แต่หลังจากนั้นก็เกิดความรู้สึกยินดีที่ได้มีการช่วยเหลือผู้สูงอายุ และมีความเชื่อถือในการช่วยเหลือนั้น แต่ก็ยังมีผู้สูงอายุบางท่านก็ยังเป็นห่วงตนเอง เกรงว่าจะเป็นเรื่องมือในการหาผลประโยชน์ของผู้อื่น ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ย่อมมีการระแวงระวังภัย และปกป้องตัวเอง

ดังนั้น ในกรณีนี้ถึงแม้ว่าภาพที่ออกมาจะแสดงให้เห็นถึงความทุกข์สลดหดหู่ แต่ความรู้สึกของผู้ชมสูงอายุทราบว่าภาพที่เห็นนั้นมีความเชื่อถือได้ ไม่ได้มีเสแสร้งแต่อย่างไร และโดยจิตวิทยาของมนุษย์มักชอบอะไรที่ใกล้เคียงหรือด้อยกว่าตนเอง เพื่อต้องการให้ตนเป็นคนหนึ่งที่หนึ่งในกรณีต่าง ๆ ดังนั้นผู้ชมสูงอายุทั่วไปจึงมีทัศนคติดีและพอใจที่ได้มีการนำเสนอดังกล่าวและในภาพรวมแล้วก็แสดงให้เห็นว่าสังคมยังให้ความสนใจกับผู้สูงอายุซึ่งตนเองก็เข้าข่ายนั้นด้วย ก็ถือว่าตนเองนั้นก็ได้รับความสนใจจากสังคมด้วยเช่นกัน

ผลการสนทนานี้สอดคล้องกับการวิจัยของ Maries และ Cantor (1992) ที่พบว่า ผู้ชมสูงอายุที่มีความสุขน้อย ถ้าได้ดูรายการที่นำเสนอเนื้อหาดีน้อยกว่าตนเองจะทำให้มีความสุขมากขึ้น ดังนั้นเมื่อผู้สูงอายุชมรายการวงเวียนชีวิตส่วนใหญ่จึงมีความรู้สึกพอใจอยู่ลึก ๆ แต่ขณะเดียวกันก็รู้สึกหดหู่ใจอยู่ภายนอก

3. ทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อการเสนอภาพทางลบของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้หยิบยกการศึกษาวิจัยรายการโฆษณาทางโทรทัศน์ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ มักใช้หญิงสาวเป็นผู้แสดง และมองผู้สูงอายุว่าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เช่น โฆษณาครีมขจัดรอยเหี่ยวย่นต่าง ๆ และถามผู้สูงอายุว่ารู้สึกอย่างไรกับโฆษณาเช่นนี้ ซึ่งคำตอบที่ได้รับก็แตกต่างกันออกไปเช่นเดียวกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

3.1 ทัศนคติทางด้านบวก ในทัศนคตินี้เป็นของผู้สูงอายุชายซึ่งมีความเห็นว่าการใช้หญิงสาวเป็นผู้แสดงนั้น มีความเหมาะสมดี เนื่องจากสามารถดึงดูดใจผู้ชมได้ดีกว่าการใช้ผู้สูงอายุด้วยกันเป็นผู้แสดง

3.2 ทักษะที่เป็นกลาง

3.2.1 ในแง่ตัวสินค้า ผู้สูงอายุมีความเห็นว่า การใช้หญิงสาวเป็นผู้แสดงนั้นเป็นเพียงจุดขายของการโฆษณา หรือเพียงแต่การเชิญชวนให้ไปซื้อสินค้าเท่านั้น จึงไม่ค่อยให้ความสนใจกับตัวสินค้าเท่าไรนัก

3.2.2 ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร ผู้สูงอายุมีความเห็นว่า การใช้หญิงสาวเป็นผู้แสดงนั้นเป็นความต้องการของคนหนุ่มมากในสังคม และมองตัวเองว่าเป็นเพียงคนกลุ่มน้อยในสังคมและไม่คิดว่าเป็นการคุกคามผู้สูงอายุแต่อย่างใด ส่วนผู้สูงอายุเพศชายบางคนจะไม่ให้ความสนใจกับโฆษณาเหล่านี้เลย เพราะคิดว่าเรื่องความสวยความงามกับผู้ชายนั้นเป็นคนละเรื่องกัน

3.3 ทักษะทางด้านลบ

3.3.1 ในแง่ตัวสินค้า ผู้สูงอายุไม่ได้เชื่อถืออะไรกับโฆษณาเหล่านี้ เพราะในความเป็นจริงหญิงสาวดูอย่างไรก็สวยงามแต่งตั้ง ในขณะที่คนสูงอายุก็น้อยจะต้องเหยียน และไม่เชื่อว่าจะมีสิ่งใดที่จะทำให้รอยเหี่ยวย่นนั้นหายไป

3.3.2 ความสัมพันธ์กับผู้รับสาร ผู้สูงอายุบางคนคิดว่าถูกคุกคามโดยโฆษณาเหล่านี้บ้างเหมือนกัน เพราะบางทีโฆษณาก็ใช้คำพูดที่เกินความจริงไป

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างรายการโฆษณาที่มีการนำเสนอให้ผู้สูงอายุเป็นที่ขบขันของคนวัยอื่น คือมีโฆษณาชิ้นหนึ่งเป็นโฆษณารถยนต์ ที่เห็นความสั้นของคนชราเท่านั้นที่เกิดขึ้นได้ในรถ และโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็ก ซึ่งมีหญิงสาวนั่งน้อยหม่นน้อยทิวโทรทัศน์เดินผ่านผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุท่านนั้นเกิดอาการงังงกเหงื่อไหล ผู้สูงอายุมีความรู้สึกอย่างไรกับโฆษณาสองชิ้นนี้

คำตอบที่ได้รับไม่แตกต่างกัน ทั้งสองกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์คือ มีความรู้สึกไม่ชอบ สองโฆษณานี้จึงมีเพียงทักษะเดียวคือ ทักษะทางลบ

กรณีโฆษณารถยนต์

ในแง่ตัวสินค้า ผู้สูงอายุมีความไม่เชื่อถือในตัวสินค้าโดย

1. ไม่เชื่อว่าจะมีรถยนต์ยี่ห้อไหน ที่ไม่มีความสิ้น หรือมีความเข้มขนาดนั้น
2. ไม่เชื่อว่าจะมีผู้สูงอายุที่มีความสิ้นขนาดนั้น แม้แต่ผู้สูงอายุที่ป่วยใน

โรงพยาบาล

ในแง่ผู้รับสาร ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณถูกเพราะโฆษณาทำให้เกิดความจริงไป

กรณีโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็ก

ในแง่ตัวสินค้า ไม่มีความเชื่อถือกับโฆษณาชิ้นนี้เลย เพราะเนื้อหาเกี่ยวกับสินค้านั้นไม่ได้เกี่ยวข้องอะไรกันเลย และไม่ได้แสดงให้เห็นคุณสมบัติอะไรของโทรทัศน์เลย

ในแง่ผู้รับสาร ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณถูกอย่างมาก เพราะผู้สูงอายุจริง ๆ ไม่ได้มีอุปนิสัยเหมือนกับผู้สูงอายุที่แสดงในโฆษณา การโฆษณาชิ้นนี้ไม่ได้แสดงความจริงของชีวิตของผู้สูงอายุแล้วรู้สึกน่าเกลียดมาก

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างโฆษณาครีมน้ำจืดรอยเหี่ยวย่นกับโฆษณารถยนต์ และโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็ก ซึ่งทั้งหมดเป็นการนำเสนอภาพทางลบของผู้สูงอายุ ปรากฏว่าผู้สูงอายุจะมีความรู้สึกที่ไม่ชอบในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. โฆษณาครีมน้ำจืดรอยเหี่ยวย่นจะรู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับโกรธอะไรมาก
2. โฆษณารถยนต์จะรู้สึกโกรธและค่อนข้างไม่พอใจ
3. โฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็กจะมีความรู้สึกโกรธมากที่สุด และไม่พอใจอย่างมาก

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

1. คุณสมบัติของสื่อโทรทัศน์

โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง และผู้ชมจะเกิดการรับรู้จากการมองหรือการเห็นมากที่สุด ในกรณีครีมน้ำจืดรอยเหี่ยวย่นผู้แสดงจะใช้หนุ่มสาวเป็นผู้แสดงมีเพียงคำพูดเท่านั้นที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุคือไม่ยากให้มีรอยเหี่ยวย่นเกิดขึ้น แต่ไม่ได้มีการแสดงที่เฉพาะเจาะจงว่าหมายถึงผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้สูงอายุเมื่อดูแล้วจึงยังไม่รู้สึกอะไรเพราะจากประสบการณ์การรับรู้เห็นว่ายังห่างตัวเองอยู่

ส่วนในกรณีโฆษณารถยนต์และโทรทัศน์ขนาดเล็ก จะเห็นภาพของผู้สูงอายุเป็นผู้แสดงอย่างชัดเจน เป็นการเฉพาะเจาะจงว่าเป็นตัวผู้สูงอายุ ดังนั้นประกาศการรับรู้จึงเห็นว่าเป็นเรื่องของตัวเองเต็มที่ ดังนั้นจึงเกิดความรู้สึกออกมาอย่างเต็มที่

2. เนื้อหาที่น่าสนใจ

ในกรณีครีมาจำกัดรอยเหี่ยวย่นผู้สูงอายุจะรู้สึกว่ารอยเหี่ยวย่นต่าง ๆ นั้นทุกคนหนีไม่พ้น เมื่ออายุมากขึ้นก็ย่อมจะเหี่ยวย่นเป็นธรรมดา นั้นหมายถึงว่าความเหี่ยวย่นเป็นความจริงของมนุษย์ ผู้สูงอายุยอมรับในความจริงข้อนี้

ส่วนในกรณีโฆษณารถยนต์และโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็ก ผู้สูงอายุรู้สึกว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในโฆษณาเป็นสิ่งที่เกินความจริงคือความสั้นของคนชราที่นั่งในรถหรืออากัปกิริยาของผู้สูงอายุที่ตีความหมายไปในเรื่องเพศในโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็ก จึงเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุยอมรับในเนื้อหาไม่ได้

3. แนวคิดของโฆษณา

ในกรณีครีมาจำกัดรอยเหี่ยวย่นผู้ผลิตโฆษณาไม่ได้ให้ร้ายกับผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้สูงอายุจึงยังรู้สึกว่าตนเองไม่ได้ถูกลบหลู่จากคนวัยอื่น ซึ่งตรงข้ามกับโฆษณารถยนต์และโทรทัศน์ขนาดเล็ก แนวคิดของทั้งสองโฆษณาเป็นการให้ร้ายกับผู้สูงอายุโดยตรง ผู้สูงอายุจึงรู้สึกว่าตนเองกำลังถูกลบหลู่ และไม่ได้ได้รับความนับถือจากคนวัยอื่น ความรู้สึกจึงรุนแรง โดยเฉพาะโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็กเป็นการให้ร้ายกับผู้สูงอายุที่เกี่ยวกับความต้องการทางเพศ ซึ่งในสังคมไทยถือว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งที่น่าละอายอย่างมาก จึงเป็นการลบหลู่ผู้สูงอายุอย่างรุนแรง

4. จิตวิทยาของมนุษย์

ไม่มีผู้ใดที่ต้องการให้ตนเองเป็นตัวตกขบขันของผู้อื่น โฆษณารถยนต์และโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็กมีจุดเน้นในการนำผู้สูงอายุเป็นตัวตก ดังนั้นเมื่อผู้สูงอายุดูโฆษณาจึงรู้สึกโกรธมาก แต่เมื่อวิเคราะห์ย้อนไปถึงแนวคิดในการผลิตโฆษณาทั้ง โฆษณารถยนต์และโฆษณาโทรทัศน์ขนาดเล็ก พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rubin (1982) ที่ได้สรุปทิศทางของโทรทัศน์ ทั้งในด้านการแสดงของผู้สูงอายุ ทักษะคิด และพฤติกรรม ที่พบว่าภาพของผู้สูงอายุ

มักเป็นผู้ที่เชื่อซ้า ทูพลภาพ และด้อยในเรื่องทางเพศ ซึ่งไม่ว่าทั้งต่างประเทศหรือของไทยเอง ผู้ผลิตรายการซึ่งมักอยู่ในวัยหนุ่มสาว มักมองผู้สูงอายุในทางลบและขาดการเคารพนับถือผู้สูงอายุซึ่งในประเทศไทยเราถือว่าการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นเมื่อภาพออกมาเป็นเช่นนี้ ผู้สูงอายุจึงไม่ยอมรับ

4. ทัศนะของผู้สูงอายุที่มีต่อภาพความเป็นจริงของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้สอบถามผู้สูงอายุเกี่ยวกับการที่โทรทัศน์มักใช้หนุ่มสาวมารับบทผู้สูงอายุในละครประเภทต่าง ๆ ซึ่งผู้สูงอายุจริง ๆ ดูละครเหล่านี้แล้วรู้สึกอย่างไร คำตอบที่ได้รับแบ่งเป็น

4.1 ทัศนะทางบวก โดยผู้สูงอายุมองว่าถ้าละครเหล่านี้นำคนสูงอายุจริง ๆ มาเล่นก็จะทำให้ไม่ชวนดู เพราะดาราหนุ่มสาวจะดึงดูดใจผู้ชมได้ดีกว่า

4.2 ทัศนะที่เป็นกลาง ๆ ผู้สูงอายุเข้าใจเหตุผลของการนำคนหนุ่มคนสาวมาเล่นว่า เนื่องจากปัจจุบันมีดาราเกิดใหม่มากมาย คลื่นลูกใหม่มาแทนลูกเก่า ดังนั้นดาราจึงต้องมารับบทสูงอายุ ทั้ง ๆ ที่ตนเองยังไม่ถึงวัยนั้น เข้าใจถึงเหตุผลด้านการตลาดด้านธุรกิจซึ่งต้องมีการแข่งขันกัน

4.3 ทัศนะทางลบ ผู้สูงอายุรู้สึกว่าดูแล้วไม่สนุก เพราะดาราเล่นไม่สมบทบาท ไม่ได้แสดงความรู้สึกที่แท้จริงของชีวิตออกมาทั้งสีหน้าและแววตา ดูแล้วฝืนความรู้สึกอย่างมากนอกจากนั้นยังรู้สึกว่าผู้สูงอายุถูกจริตรสนิยมต่าง ๆ ทั้งที่ยังมีความสามารถอยู่ถึงแม้แต่ในวงการบันเทิงทำให้ผู้สูงอายุหมดอาชีพไป

และ เมื่อได้สอบถามถึงความรู้สึกของการดูโทรทัศน์ที่นำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุว่าได้นำเสนอภาพของผู้สูงอายุเหมือนกับภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในโลกของความเป็นจริงหรือไม่ ซึ่งคำตอบที่ได้รับนั้นก็มีความแตกต่างกันไปดังนี้คือ

ส่วนใหญ่มีความคิดว่า มักไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยเฉพาะบทที่เกี่ยวกับแม่ตัวลูกสะใภ้ โดยเฉพาะละครที่มีเนื้อหาไปในทางที่เรียกว่าน้ำเน่า ผู้สูงอายุในโทรทัศน์จะไม่ตรงกับความเป็นจริงเลย ที่ร้ายก็ร้ายมาก ที่ลำบากยากแค้นก็ลำบากกันจนเกินไป

ดังนั้น ในละครประเภทนี้จึงมักนิยมใช้คนหนุ่มสาวมาเล่น ซึ่งต้องรับบทที่จัดจ้านหรือดราม่า ล้าบามาก ดังนั้นเรื่องเหล่านี้จึงมักไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งการนำเสนอในบทบาทที่ผู้สูงอายุเป็นเช่นนี้ ทำให้ผู้สูงอายุในโลกของความเป็นจริงเกิดความเสียหายทำให้บุคคลวัยอื่น ไม่เคารพนับถือ ทำให้ถูกมองในแง่ลบ ส่วนละครที่มีเนื้อหาดี เช่น ละครย้อนยุค หรือละคร ดึกดำบรรพ์ ละครประเภทนี้ ภาพของผู้สูงอายุมักจะเหมือนกับผู้สูงอายุในโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแสดงจึงมักใช้ผู้สูงอายุจริง ๆ มาเล่น ทำให้ดูสมบทบาท ซึ่ง ละครประเภทนี้จะเป็นที่ชื่นชอบของผู้สูงอายุมากกว่าละครประเภทอื่น ๆ

จากผลการสนทนากับผู้สูงอายุสนใจหรือชอบละครย้อนยุคละครดึกดำบรรพ์ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยในเชิงปริมาณที่พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่นิยมดูละครประวัติศาสตร์ละครย้อนยุค 41.0% (หน้า 80) ซึ่งการวิจัยนี้พบว่ามีประเภทของละครเข้ามาเกี่ยวข้องกับภาพ ความเป็นจริงของการแสดงในบทผู้สูงอายุ โดยเหตุที่ผู้สูงอายุนิยมดูละครประเภทประวัติศาสตร์หรือละครย้อนยุคนี้อาจเป็นไปตามแนวคิดของ Berlo (1960) ตามปัจจัยของการสื่อสารของผู้ถอดรหัสใน เรื่องของวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และองค์ประกอบในการเลือกรับข่าวสารของผู้รับสารตามแนวความคิดของ Schramm (1973) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพของผู้รับสาร ผู้รับสารที่มีประสบการณ์ต่างกันก็จะแสวงหาข่าวสารต่างกัน ในกรณีนี้ผู้สูงอายุดูละครประวัติศาสตร์ อาจเนื่องจากใกล้เคียงหรือสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของตน

นอกจากนี้รูปแบบของละครย้อนยุคดังกล่าวบทบาทในเนื้อหาผู้สูงอายุในสมัยก่อนยังได้รับความเคารพนับถือจากคนรุ่นลูกหลาน ประกอบกับละครในแนวนี้การลงทุนค่อนข้างสูงและผู้ผลิตรายการมักจะพิถีพิถันกับการผลิตรายการ ดังนั้นจึงใช้ดารานักแสดงที่มีอายุจริง ๆ มาเล่นให้สมบทบาท ทุกอย่างจึงสอดคล้องลงตัว ทั้งผู้แสดงที่เป็นผู้สูงอายุจริง ๆ เนื้อหาก็คือเป็นบุคคลที่ได้รับความนับถือจากคนวัยอื่น ดังนั้นจึงเป็นที่ชื่นชอบของผู้สูงอายุมาก

ในทำนองกลับกัน ละครที่มีเนื้อหาในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นสภาพสังคมที่ต่างคนต่างเอาตัวรอด ซึ่งตีชิงเด่น ดังนั้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุในละครประเภทนี้จึงมักได้รับบทที่

ไม่ค่อยได้รับความนับถือจากคนอื่น ตลอดจนผู้ผลิตรายการก็มักไม่ค่อยพิถีพิถันในการผลิต มักนำเอาดาราที่ยังไม่สูงอายุมารับบทสูงอายุเพียงเพื่อดึงดูดผู้ชม ซึ่งก็มักจะดูไม่เป็นธรรมชาติ ไม่สมบทบาท ดังนั้นเมื่อผู้แสดงก็ดูไม่สมจริง เนื้อหา ก็ไม่ได้เชิดชูผู้สูงอายุ แต่บางทีกลับทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเสียหาย เช่น แม่หัวลูกสะไภ่แย่งทรัพย์สมบัติ เป็นต้น ละคร ในแนวโน้มจึง ไม่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้สูงอายุ

ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ดร.เออร์วิง ลอดจ์ (2523) ที่กล่าวว่าผู้ใหญ่ ต้องการเป็นผู้ที่คนเคารพนับถือ ดังนั้นละครแนวประวัติศาสตร์จึงได้รับความนิยมดังกล่าว

5. ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อรายการโทรทัศน์

เมื่อถามว่าหากมีรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุต้องการรายการแบบใด ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มให้คำตอบซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

5.1 เนื้อหาของรายการ ผู้สูงอายุชอบรายการที่เกี่ยวข้องกับ

5.1.1 รายการท่องเที่ยว ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อเป็นการผ่อนคลายจิตใจปล่อยใจให้สบายหรือรายการที่ไม่เครียด เนื่องจากชีวิตที่ผ่านมาต้องทำงาน ต้องผ่านความเครียดมานานแล้ว เมื่อถึงเวลานี้ ก็อยากจะดูอะไรที่สบาย ๆ เช่น พาเที่ยวชมวัด หรือโบราณสถานต่าง ๆ

5.1.2 รายการสุขภาพอนามัย อาจจะมีเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของผู้สูงอายุสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที พิธีกรควรเป็นผู้ที่มีอายุ เพราะจะทำให้เข้าใจความรู้สึกของผู้สูงอายุได้ดีกว่า

5.1.3 รายการศาสนา หรือรายการธรรมะ มีได้บ้างแต่ไม่ควร มากนักหรือไม่ควรเป็นรายการธรรมะล้วน ๆ ซึ่งทำให้น่าเบื่อ เพราะผู้สูงอายุเอง มีความคิดว่าเรื่องธรรมะนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในจิตใจอยู่แล้ว ดังนั้นรายการที่เกี่ยวข้องกับธรรมะจึงไม่ค่อย ชอบดูเท่าไรนัก หากมีรายการประเภทนี้ จึงควรออกมาในลักษณะรายการกฎแห่งกรรมคือ นำเสนอในรูปแบบละครสอนใจ และมีการสนทนาธรรม เกี่ยวกับเนื้อหาในละครในช่วงท้ายรายการ อย่างไรก็ตามในความต้องการดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการวิจัยในเชิงปริมาณเช่นเดียวกันคือ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการรายการด้านสุขภาพอนามัย และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (หน้า 80)

5.2 วิธีการนำเสนอ โทรทัศน์สามารถนำเสนอรายการ ซึ่งจะให้ผู้สูงอายุยังคงเป็นบุคคลที่มีคุณค่าอยู่ในสังคม ในลักษณะดังนี้

5.2.1 ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนคนวัยต่าง ๆ รักและเคารพผู้สูงอายุทั้งในครอบครัวตนเอง และในสังคมทั่วไป โดยจะให้มีเนื้อหาได้ก็ได้ โดยเชิดชูผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่า เป็นผู้ที่เคยเสี่ยงคุณกลหลาน และเคยทำประโยชน์แก่ประเทศชาติมาแล้วอย่างมากมายในอดีต หรือแสดงออกในลักษณะที่ทำให้คนรุ่นหลังรู้สึกว่าคุณสูงอายุเป็นบุคคลที่ควรเคารพนับถือ ไม่เป็นบุคคลที่เสื่อมเสีย

5.2.2 รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไทย โดยเฉพาะในเรื่องการเคารพผู้สูงอายุ ทั้งนี้อาจจะต้องลดรายการต่างประเทศลงบ้าง เพราะเด็กอาจเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก เนื่องจากธรรมเนียมของคนตะวันตกหรือของต่างประเทศ การแสดงออกของเด็กมักดูเหมือนไม่เคารพผู้ใหญ่ หรือใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสม

5.2.3 แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่อยู่สังคมเดียวกับกับบุคคลอื่น

5.2.4 เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุในบทบาทของพ่อและแม่ ในกรณีนี้ผู้สูงอายุได้ยกตัวอย่างรายการทไวไลท์โชว์ของคุณไตรภพ ลิมปพัทธ์ ซึ่งในรายการได้มีการนำเสนอเรื่องของอดีตดารานอนเชาว์ ยอดบุตร ซึ่งประสบอุบัติเหตุและเป็นอัมพาตพิการมานานกว่า 10 ปี โดยในระหว่างนี้ก็ยังมีแต่เพียงแต่ที่เป็นผู้ชราอายุมากกว่า 70 ปี เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือมาโดยตลอด ทำให้ผู้ชมทั่วไปดูแล้วเกิดความซาบซึ้งใจในคุณค่าของความเป็นแม่ และคุณค่าของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

5.3 หน้าที่ของโทรทัศน์ โทรทัศน์สามารถเป็นปากเป็นเสียงแทนผู้สูงอายุได้ในเรื่องดังนี้

5.3.1 ต้องการให้บุคคลวัยอื่นมีความเคารพนับถือผู้สูงอายุ

5.3.2 ต้องการให้รัฐบาลมีสวัสดิการเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ เช่น มีที่นั่งสำหรับคนชราบนรถประจำทาง ปัจจุบันมีที่นั่งสำหรับภิกษุสามเณร และที่นั่งสำหรับคนพิการ แต่ยังไม่มียุติงสำหรับคนชรา หรือการใช้สิทธิเสียค่าโดยสารครึ่งราคาสำหรับผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพราะผู้สูงอายุก็มีรายได้น้อย

5.3.3 บลุกจิตสำนึกของคนในสังคมให้หันมาใส่ใจต่อผู้สูงอายุ เช่น สละที่นั่งให้บนรถประจำทาง หรือรถไฟ หรือพาข้ามทางม้าลาย เพราะผู้สูงอายุบางท่านมี ปัญหาในการเดินขึ้นสะพานลอย ข้ามถนน ซึ่งมีทั้งความสูง และความชัน

5.3.4 กระจายข่าวสารในการให้บริการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้าเพื่อสุขภาพ ปัจจุบันมีการให้บริการการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้านี้เพียงแห่งเดียวคือที่คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้สูงอายุบางท่านยังไม่ทราบหรืออยากมาใช้บริการ แต่ไม่สะดวกในการเดินทาง ดังนั้นหากมีบริการหลาย ๆ แห่ง ก็จะเป็นการดีเพราะการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้านี้ ช่วยทำให้คลายปวดเมื่อยตลอดจนโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้

5.3.5 รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับชมรมผู้สูงอายุ ให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ รัฐบาลมีนโยบายในเรื่องนี้อยู่แล้ว แต่ชมรมผู้สูงอายุ ได้รับความช่วยเหลือน้อยมากหรือแทบจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือเลย

จากการศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบว่าผู้สูงอายุต้องการอาหารรายการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และสุขภาพอนามัย ทั้งนี้เป็นไปตามผลการศึกษาของ ดร.เออร์วิง ลอดจ์ ที่ศึกษา พบว่า ความต้องการของผู้ใหญ่โดยทั่วไปคือ ต้องการมีสุขภาพ ดี และต้องการมีเวลา ทั้งนี้จากการสนทนาถึงความต้องการของผู้สูงอายุพบว่า ต้องการรายการท่องเที่ยว เนื่องจากชีวิตที่ผ่านมาต้องทำงานมาอย่างหนักหาโอกาสจะไปเที่ยวที่อื่น ๆ ยาก ดังนั้นเมื่อหมดภาระจากการทำงานจึงอยากมีเวลาเป็นของตัวเอง เพื่อท่องเที่ยวและหนทางหนึ่งในการตอบสนองความต้องการดังกล่าวคือ ชมรายการที่เกี่ยวกับท่องเที่ยว ซึ่งเหมือนกับตนเอง กำลังได้ท่องเที่ยวไปตามที่ต่าง ๆ ด้วย

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการสนทนานี้กลับให้ความสนใจกับรายการด้านศาสนาน้อย ซึ่งขัดแย้งการศึกษาของธรรมารัตน์ ศุขรัตน์ (2532) ที่ได้ศึกษาความสนใจและวิธีการในการรับข่าวสารของผู้สูงอายุ โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุสนใจต่อข่าวสารทางด้านศาสนาการทำบุญให้ทาน ผลที่ปรากฏอาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนี้หลายคนเคยเป็นครูมาก่อนและต้องประสบกับภาระอันหนักหน่วงที่ยังทำงานอยู่ประกอบกับเป็นผู้ที่มีความรู้ ในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา

ดังนั้นในเนื้อหาด้านศาสนาจึงอาจเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุเหล่านี้ทราบที่อยู่แล้ว ประกอบกับการที่เป็นบุคคลที่เคยสั่งสอนผู้อื่นมาก่อนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง จึงไม่ชอบให้ใครมาสั่งสอนตัวเองโดยตรงก็ได้ ดังนั้นจึงพบว่ารายการด้านศาสนาหรือธรรมะรูปแบบที่ผู้สูงอายุต้องการจึงออกมาในลักษณะมีการแสดงหรือมีละครนำแล้วจึงมาสรุปสนทนาในช่วงท้าย ไม่ใช่รายการที่มีพระมานั่งเทศน์ให้ฟังเฉย ๆ หรืออาจเนื่องจากผู้สูงอายุที่ทำการศึกษานี้เป็นผู้สูงอายุรุ่นใหม่ ที่อาจจะชอบการไปเที่ยวมากกว่าการไปเข้าวัดฟังเทศน์ หรืออาจเป็นในทางตรงกันข้าม คือผู้สูงอายุอาจจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการฟังพระเทศน์ที่วัดก็ได้ จึงอยากให้โทรทัศน์ทดแทนสิ่งที่ชีวิตจริงทำเองไม่ได้ เช่น การไปท่องเที่ยวหรือทางด้านสุขภาพอนามัยต่าง ๆ หรืออาจมาจากสาเหตุที่ปัจจุบันมีข่าวคราวในทางองที่ไม่ดีกับพระสงฆ์ผ่านสื่อมวลชนมาก อาจทำให้ผู้ชมไม่ค่อยให้ความสำคัญและความศรัทธากับพระสงฆ์ ซึ่งถ้าเป็นดังนี้จริงก็ทำให้เป็นที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างมาก

ด้านวิธีการนำเสนอ พบว่าเป็นไปตามความต้องการทั่วไปของผู้สูงอายุคือต้องการให้ตนเองเป็นที่เคารพนับถือจากบุคคลอื่น ดังนั้นวิธีการนำเสนอที่ผู้สูงอายุต้องการจึงเน้นไปในทางที่ให้เกิดรักและเคารพผู้สูงอายุและให้โทรทัศน์ส่งเสริมและรักษานมธรรมนิยมประเพณีไทย

อนึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุเกี่ยวกับรายการที่ชื่นชอบคือรายการในลักษณะวาไรตี้โชว์คือรายการทไวไลท์โชว์

ประการแรกคือเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพ่อและแม่ และผู้สูงอายุในลักษณะรายการทไวไลท์โชว์นี้สอดคล้องกับการวิจัยในเชิงประมาทพบว่าผู้สูงอายุชอบรายการที่มีหลายแบบในรายการเดียว และชอบในลักษณะรายการที่มีพิธีกรสัมภาษณ์อย่างเป็นกันเองกับผู้ชมซึ่งรายการนี้มีรูปแบบรายการเป็นลักษณะดังกล่าว และยังพบว่าผู้สูงอายุชอบพิธีกรที่มีอายุพอสมควรและมีอารมณ์ขันบ้างในบางโอกาส ซึ่งพิธีกรที่ผู้สูงอายุชอบ ได้แก่ คุณเศรษฐา ศิระฉายา และคุณไตรภพ ลิมปพัทธ์

ดังนั้นผู้สูงอายุจึงชอบการนำเสนอในรูปแบบดังกล่าว

ด้านหน้าที่ของ โทรทัศน์ หน้าที่สำคัญที่ผู้สูงอายุต้องการคือช่วยปลูกจิตสำนึกคนในสังคมให้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุซึ่งสะท้อนสภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนว่าปัจจุบันผู้สูงอายุกำลังได้รับความเดือดร้อนที่สำคัญคือไม่ได้รับความเห็นอกเห็นใจจากคนวัยอื่น ไม่ได้รับการปฏิบัติที่ดีจากบุคคลอื่น บทบาทของผู้สูงอายุในสังคมแบบเดิมได้ถูกเปลี่ยนไปแล้ว และยังไม่ทราบว่าผู้สูงอายุจะได้รับบทบาทเดิมกลับมาหรือไม่

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน การจัดและผลิต รายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดประโยชน์และตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุมาก ดังนั้นหน่วยราชการ หรือภาคเอกชนจึงควรให้ความสำคัญและสนใจในการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อผู้สูงอายุให้มากขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาว่างส่วนหนึ่งที่ใช้ในการชมโทรทัศน์นั้นให้เป็นประโยชน์ทั้งในด้านความรู้ และความบันเทิง ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ผู้สูงอายุให้ดีขึ้น
2. ผู้จัดทำรายการควรให้ความสนใจและให้การสนับสนุนรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีเวลาในการชมรายการโทรทัศน์มากที่สุด และเป็นผู้ที่ยังมีกำลังซื้อพอสมควร แต่ทั้งนี้ต้องเป็นเรื่องที่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุจึงจะได้ผล
3. การผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุนั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง แต่สามารถผลิตรายการให้คนวัยอื่นชม โดยให้มีเนื้อหาที่เป็นการเคารพนับถือ และให้เกียรติผู้สูงอายุก็ถือได้ว่า ได้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้สูงอายุแล้วเช่นกัน
4. การโฆษณาสินค้านั้นควรพิจารณาคัดเลือกผู้แสดงนำให้เหมาะสม นอกจากนั้น เนื้อหาก็คควรเป็นการส่งเสริมให้คนทั่วไป ให้เกียรติ ให้ความนับถือและเคารพเชื่อฟังผู้สูงอายุ อันเป็นเอกลักษณ์ประการหนึ่งของวัฒนธรรมไทย
5. นอกเหนือจากสื่อโทรทัศน์แล้ว สื่อวิทยุหรือสื่อสิ่งพิมพ์ก็ควรให้ความสำคัญและสนใจผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีเวลาเปิดรับสื่อต่าง ๆ มากกว่าคนวัยอื่น ดังที่ได้กล่าวแล้ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเพียงผู้สูงอายุที่อยู่ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังไม่ได้เป็นตัวแทนที่ดีของผู้สูงอายุทั่วไป ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในลักษณะเดียวกันนี้เป็นรายจังหวัดหรือรายภาค ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำผลมาวางแผนการจัดและผลิตรายการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละจังหวัดหรือแต่ละภาคต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร กับผู้สูงอายุตามภาคต่าง ๆ หรือทำการศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ชมวัยอื่นว่ามีพฤติกรรมและความต้องการแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3. ควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้กับสื่อประเภทอื่น เช่น สื่อวิทยุกระจายเสียงหรือสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายผลการศึกษาไปให้ทั่วครบทุกสื่อ และจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจจะผลิตสื่ออื่น ๆ ได้ใช้ประโยชน์ต่อไป